

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR
YUSUF BİLİN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2014/14498
Karar Tarihi : 26/12/2017

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Kadir ÖZKAYA
Rıdvan GÜLEÇ
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Gülbin AYNUR
Başvurucu : Yusuf BİLİN
Vekili : Av. Ali ALTAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idari işlemin iptali istemiyle üçüncü kişi tarafından açılan davanın işlemin lehine tesis edildiği kişiye ihbar edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/9/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonce başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Şırnak İl Özel İdaresi tarafından, Silopi tır parkının bulunduğu taşınmazın 300 m²lik kısmının ikinci etap çalışmaları tamamlanmaya kadar lokanta, market, fırın, WC-duş üniteleri donatılarının prefabrik olarak yapılması ve işletilmesi

amacıyla kiraya verilmesi işi için 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 51/g maddesi uyarınca pazarlık usulü ile ihale gerçekleştirilmiştir.

10. İhale 31/5/2013 tarihinde başvuru üzerinde bırakılmıştır. İhale konusu işin ifası amacıyla Şırnak İl Özel İdaresi ile başvuru arasında 7/6/2013 tarihinde üç yıl süreli taşınmaz kira sözleşmesi imzalanmıştır.

11. Başka bir şirket tarafından, pazarlık usulü ile gerçekleştirilen ve başvuru üzerinde bırakılan ihalenin iptali istemiyle Şırnak İl Özel İdaresine başvuruda bulunulmuş; başvuru cevap verilmemek suretiyle reddedilmiştir. Söz konusu Şirket, zımni ret işleminin iptali istemiyle Şırnak İl Özel İdaresi ve Şırnak Valiliğine karşı Mardin İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

12. Mahkeme, yapılan yargılama sonucunda dava konusu zımni ret işlemini 14/2/2014 tarihli kararla iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde; ihale konusu işin 2886 sayılı Kanun'un 50 ve 51. maddelerinde belirtildiği şekilde acil veya idareye daha fazla yarar sağlayıcı nitelikte bulunmadığı, pazarlığın ne suretle yapıldığı ve ne gibi tekliflerde bulunulduğu, üzerine ihale yapılan kişinin neden tercih edildiği hususlarının pazarlık kararında belirtilmediği ifade edilmiştir. Kararda ayrıca, ihalede açıklık ve rekabetin sağlanması hâlinde idarenin söz konusu yerin kiraya verilmesi işinden daha fazla gelir elde edebileceğinin anlaşıldığı, ilan yapılmaksızın pazarlık usulüyle sadece bir kişiden teklif alınması ve ihalenin bu kişi üzerinde bırakılması suretiyle yapılan ihalede saydamlık, açıklık, rekabet ve yararlılık ilkelerine uygun hareket edilmediği vurgulanmıştır.

13. Davalılardan Şırnak İl Özel İdaresi 13/3/2014 tarihinde kararı temyiz etmiştir.

14. Diğer taraftan Şırnak İl Özel İdaresi 14/4/2014 tarihli yazıyla da Mahkemenin mezkur kararı gereğince ihalenin iptal edildiğini, bu nedenle taşınmazı on beş gün içinde boşaltması gerektiğini başvurucuya bildirmiştir.

15. Başvurucu; temyiz incelemesi için Danıştayda bulunan dava dosyasına sunduğu 12/5/2014 tarihli dilekçeyle Şırnak İl Özel İdaresinin 14/4/2014 tarihli yazısının 6/5/2014 tarihinde tarafına tebliğ edilmesi üzerine temyize konu karardan haberdar olduğunu, davaya müdahil olmak istediğini belirtmiş ve kararın bozulmasını talep etmiştir. Müdahale dilekçesinde, tehlikeye düşen kamu sağlığının yeniden sağlanması ve korunması için acil tedbir alınması gerekliliğinden dolayı idarenin ihaleyi pazarlık usulü ile gerçekleştirdiği ifade edilmiştir. İdarenin aynı iş için daha önce iki kez kapalı teklif usulü ile ihaleye çıktığını ancak ihaleye katılanın olmaması nedeniyle ve ticari ahlakı ile ekonomik gücü gözetilerek idare tarafından kendisinin tercih edildiğini vurgulayan başvuru; Mahkemenin temyize konu kararında üstün kamu yararı ilkesini değerlendirmede, ihalenin iptal edilmesinin kamu hizmetini kesintiye uğratarak kamu sağlığını ve güvenliğini tehlikeye düşüreceğini ileri sürmüştür.

16. Danıştay Onüçüncü Dairesi (Daire) E.2014/1271 sayılı dosyasında 3/7/2014 tarihli ara kararıyla başvuru davasının davalı idareler yanında davanın bulunduğu noktadan itibaren müdahale istemini kabul etmiş, aynı tarihte verdiği K.2014/2737 sayılı kararlar da temyiz istemini yerinde görmeyerek Mahkeme kararını onamıştır.

17. Başvurucu, onama kararına karşı karar düzeltme yoluna müracaat etmiştir. Başvurucu, karar düzeltme dilekçesinde de 12/5/2014 tarihli müdahale talepli temyiz dilekçesindeki iddialarını tekrar etmiştir.

18. Başvurucu 4/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Bireysel başvurunun incelenmesi sürecinde Daire 9/12/2014 tarihli kararıyla başvurunun (müdahil) karar düzeltme istemini incelenmeksizin reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, davada taraf olan davalı idarelerin karar düzeltme isteminde bulunmadığı belirtilmiştir. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesi ve bu maddenin atıfta bulunduğu 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 66., 68. ve 69. maddeleri uyarınca davanın taraflarından olmayan, dava sonucunda hakkında hüküm kurulmayan ve ancak yanında katıldığı tarafa yardımcı olabilen müdahilin yanında davaya katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması durumunda tek başına kanun yollarına başvurmasına hukuken olanak bulunmadığı ifade edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

20. 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; ... üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, ... hallerinde ...Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır. Ancak, davanın ihbarı Danıştay, mahkeme veya hakim tarafından re'sen yapılır."

21. 6100 sayılı Kanun'un "Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler" ana başlıklı ikinci bölümünde yer alan 27. maddesinde "Hukuki dinlenme hakkı" düzenlenmiştir. Anılan madde şöyledir:

"(1) Davanın tarafları, müdahiller ve yargılamanın diğer ilgilileri, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenme hakkına sahiptirler.

(2) Bu hak;

a) Yargılama ile ilgili olarak bilgi sahibi olunmasını,

b) Açıklama ve ispat hakkını,

c) Mahkemenin, açıklamaları dikkate alarak değerlendirmesini ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesini,

içerir."

22. 6100 sayılı Kanun'un üçüncü ayrımında davanın ihbarı ve davaya müdahale ile ilgili hükümler düzenlenmiştir.

23. 6100 sayılı Kanun'un "İhbar ve şartları" kenar başlıklı 61. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Taraflardan biri davayı kaybettiği takdirde, üçüncü kişiye veya üçüncü kişinin kendisine rücu edeceğini düşünüyorsa, tahkikat sonuçlanıncaya kadar davayı üçüncü kişiye ihbar edebilir."

24. 6100 sayılı Kanun'un 63. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Dava kendisine ihbar edilen kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı olan taraf yanında davaya katılabilir."

25. 6100 sayılı Kanun'un "Fer'î müdahale" kenar başlıklı 66. maddesi şöyledir:

"(1) Üçüncü kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, tahkikat sona erinceye kadar, fer'i müdahil olarak davada yer alabilir."

26. 6100 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Müdahale talebinin kabulü hâlinde müdahil, davayı ancak bulunduğu noktadan itibaren takip edebilir. Müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir; onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

27. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz etmese de maddede kullanılan terimler bir bütün olarak bağlamlarıyla birlikte dikkate alındığında mahkemeye erişim hakkını da garanti altına aldığı sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir (*Golder/Birleşik Krallık*, B. No: 4451/70, 21/2/1975, §§ 28-36). AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mündemictir. Bu çıkarsama, Sözleşmeciler devletlere yeni yükümlülük yükleyen genişletici bir yorum olmayıp 6. maddenin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin lafzının Sözleşme'nin amaç ve hedefleri ile hukukun genel prensiplerinin gözetilerek birlikte okunmasına dayanmaktadır. Sonuç olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası, herkesin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili iddialarını mahkeme önüne getirme hakkına sahip olmasını kapsamaktadır (*Golder/Birleşik Krallık*, § 36).

29. AİHM; adil yargılanmanın bir unsurunu teşkil eden mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, doğası gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bu hakkın belli ölçüde sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Ancak AİHM, bu sınırlamaların kişinin mahkemeye erişimini hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte kısıtlamaması ve zayıflatmaması gerektiğini ifade etmektedir. AİHM'e göre, meşru bir amaç taşımayan ya da uygulanan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurmayan sınırlamalar Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasıyla uyumlu olmaz (*Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye*, B. No: 611/12, 17/11/2015, § 59; *Eşim/Türkiye*, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 19; *Edificaciones March Gallego S.A./İspanya*, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34).

30. AİHM'e göre iç hukuktaki başvuru yollarına erişimi engelleyen bir kanunun bulunmaması 6. maddenin (1) numaralı fıkrasındaki gerekliliklerin yerine getirilmesi bakımından her zaman için yeterli olmayabilir. Hukuk devleti ilkesinin demokratik toplumdaki işlevi gözetilmediğinde bulundurulduğunda kanun koyucu tarafından temin edilen erişimin derecesinin aynı zamanda bireylerin "mahkeme hakkı"nın

güvenceye bağlanması bakımından yeterli olması gerektiği anlaşılmaktadır. Erişim hakkının etkili olabilmesi için bireyin, hakkına müdahale teşkil eden eylem ve işleme karşı argümanlarını dile getirebileceği açık ve pratik fırsatlara sahip olması gerekir (*Bellet/Fransa*, B. No: 23805/94, 4/12/1995, § 36).

31. AİHM'in idari yargıda ihbar müessesesini incelediği *Menemen Minibüsçüler Odası-Türkiye* (B. No: 44088/04, 9/12/2008, §§ 4-11) kararına konu olayda Valilik tarafından belli kategorideki araçlara -sigorta yaptırmak kaydıyla- geçici güzergâh yetki belgesi verilmesini öngören bir düzenleyici işlem çıkarılmıştır. Bu düzenleyici işlem, Menemen-İzmir hatında faaliyet gösteren Menemen Minibüsçüler Odasını doğrudan ilgilendirmektedir. Menemen Yolcu Otobüsleri Motorlu Taşıtlar Kooperatifi tarafından söz konusu düzenleyici işleme karşı Valilik aleyhine açılan dava üzerine İdare Mahkemesi düzenleyici işlemi iptal etmiştir. Valilik, kararı temyiz etmiştir. Menemen Minibüsçüler Odası temyiz safhasında müdahale dilekçesi vermiştir. Danıştay 16/3/2004 tarihinde başvuru konusundaki müdahale talebini kabul ettikten kısa bir süre sonra ilk derece mahkemesi kararını onamıştır. Valilik 7/5/2004 tarihinde başvuru konusundaki araçlarına izin veren yeni bir düzenleyici işlem çıkarmış ise de bu işlem de 11/1/2005 tarihinde İdare Mahkemesince iptal edilmiştir. 23/5/2005 tarihinde başvurucuya taşımacılık faaliyetine son vermesi hususu tebliğ edilmiştir.

32. AİHM, 2577 sayılı Kanun'un davanın ihbarı usulüyle ilgili olarak Hukuk Usulü Kanunu'na atıfta bulunan 31. maddesinin özellikle davanın dava konusu uyuşmazlık nedeniyle menfaati etkilenen üçüncü kişilere bildirilmesinin mahkeme tarafından "resen" yapılmasını öngördüğüne işaret etmiştir (*Menemen Minibüsçüler Odası/Türkiye*, § 25). AİHM, anılan maddenin açık lafzına rağmen Mahkemenin başvuru konusunu ihtilaf konusu uyuşmazlıktan haberdar etmediğini vurgulamıştır. AİHM'e göre sonuç olarak başvuru -ilk davada- ilk derece safhasında yargılamaya katılamaması nedeniyle dinlenilme imkânından mahrum kalmıştır. Temyiz nedenlerinin sınırlı sayı kuralına tabi olması nedeniyle başvuru, esasa ilişkin itirazlarını Danıştayda da ileri sürememiştir. İkinci davaya ilişkin ise 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesine uyulmaması nedeniyle başvuru, uyuşmazlıkla tamamen habersiz kalmıştır. Asıl taraf olarak Valiliğin kararı temyiz etmemesi sebebiyle başvuru, Danıştayda -sınırlı da olsa- iddialarını öne sürme imkânı bulamamıştır (*Menemen Minibüsçüler Odası/Türkiye*, § 26).

33. Bu çerçevede başvuruyu değerlendiren AİHM, ulusal mahkemelerin 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesindeki gereklilikleri yerine getirmede başarı sağlayamamalarının başvuru konusundaki hak ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyen uyuşmazlıkla ilgili olarak dinlenilmekten alıkoymuş ve başvuru konusundaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (*Menemen Minibüsçüler Odası/Türkiye*, § 27).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 26/12/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

35. Başvurucu, bireysel başvuruya dayanak davada verilen iptal hükmünün doğrudan kendisi hakkında sonuç doğurmasına rağmen Mahkemece davanın kendisine ihbar edilmemesi nedeniyle yargılama aşamasında delil sunma ve iddialarını ispat etme imkânından yoksun kaldığından şikâyet etmiştir. Davalı idarenin iptal kararını uygulamak amacıyla tarafına bildirim yapması üzerine davadan bilgi sahibi olabildiğini

ifade eden başvuru, her ne kadar kendi talebi üzerine temyiz aşamasında müdahale istemi kabul edilmişse de hukuki menfaatlerinin korunması noktasında temyiz aşamasındaki müdahalenin ilk derece mahkemesindeki müdahale ile aynı etkinlikte sonuçlar doğurmasına imkân bulunmadığını belirtmiştir. Başvuru, bu sebeplerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü; yeniden yargılama ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

36. Bakanlık tarafından sunulan görüşte öncelikle konuyla ilgili AİHM içtihadına yer verilmiş, ardından 2577 sayılı Kanun uyarınca idari yargıda resen araştırma ilkesinin geçerli olduğu hatırlatılmıştır. Bireysel başvuruya dayanak davada başvurunun idare mahkemesinin iptal kararı üzerine müdahil sıfatıyla ve tüm iddialarını ileri sürerek temyiz talebinde bulunduğu, Danıştayın da müdahale talebini kabul ettiği ve başvurunun ileri sürdüğü tüm iddiaları dikkate alarak hükmü onadığı belirtilmiştir. Bakanlık, başvurunun ilk derece mahkemesindeki yargılamaya katılsaydı temyiz aşamasında dile getiremediği hangi ilave tezleri dile getireceğine dair herhangi bir açıklamaya yer vermediğine de dikkat çekmiş; başvurunun kabul edilebilirlik ve esas yönünden incelenmesinde bu konuların gözetilmesi hususundaki takdirin Anayasa Mahkemesinde olduğunu ifade etmiştir.

37. Başvuru, Bakanlık görüşüne verdiği cevapta temyiz aşamasında davaya katılmış olmasının kendisine herhangi bir fayda sağlamadığını zira aleyhine olan hükmün bu aşamada zaten icra edilmeye başlandığını belirtmiştir. Başvuru, bireysel başvuru formundaki açıklamalarına atfen mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

38. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

39. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurunun şikâyetlerinin özü, sonucundan doğrudan etkilendiği bir idari davada tarafına tanınması gereken savunma hakkını etkin bir şekilde kullanabilmesi amacıyla yargılamanın ilk derece mahkemesinde yürütülen safhasına katılımının sağlanmamış olmasıdır. Bu nedenle başvurunun belirtilen şikâyetleri bağlamındaki ihlal iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

40. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

41. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde

güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

42. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (*Mohammed Aynosah*, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

43. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

44. Bireylere menfaatlerini etkileyen işlemlere karşı dava açabilmelerinin yanı sıra üçüncü şahıslarca açılmış ve doğrudan taraf olmadıkları ancak sonucu itibarıyla menfaatlerini etkileyen bir davada iddia ve savunmalarını dile getirebilmeleri amacıyla davaya katılma olanağının sağlanması da mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmesi gereken güvencelerden biridir. Bu itibarla bir davanın sonucundan menfaati etkilenen kişilerin bu yargılama hakkında bilgi sahibi olabilmelerine, uyumsuzluğun çözümü için gerekli ve sonuca etkili olduğunu düşündükleri hususlarda açıklamada bulunabilmelerine, iddialarını ispata yönelik delil sunabilmelerine imkân sağlanması gerekir. Bu husus aynı zamanda yargı mercilerinin tüm verileri dikkate alıp değerlendirme yaptıktan sonra gerekçeli karar vermesini sağlayacağından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi ile de ilgilidir. Nitekim 6100 sayılı Kanun'un 27. maddesinde, mahkemeye erişim hakkının güvenceleriyle örtüşür nitelikte bir düzenleme getirilerek davanın taraflarının yanı sıra müdahiller ve yargılamanın diğer ilgililerinin de kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkeme; davanın taraflarına, müdahillere, yargılamanın diğer ilgililerine savunma hakkını kullanma imkânı vermeden davanın esasıyla ilgili değerlendirme yapamayacaktır (Benzer yöndeki bir karar için bkz. *Mehmet Ali Bedir ve Tevfik Günay*, B. No: 2013/4073, 21/1/2016, § 35).

45. Bireyin, sonucu itibarıyla menfaatinin etkileyen bir davadan haberdar edilmeyerek davaya katılımının sağlanmaması ve mahkeme önünde argümanlarını öne sürme imkânından yoksun bırakılması mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder.

46. Bireysel başvuruya konu olayda başvuru üzerine bırakılmış olan ihalenin uyumsuzluk konusu edildiği bir idari dava söz konusudur. Bir şirket tarafından açılan bu davada söz konusu ihalenin iptali istemiyle idareye yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istenmiştir. İlk derece mahkemesince yapılan yargılama sonucunda dava konusu zımnî ret işleminin iptal edilmiştir. Belirtilen iptal hükmünün doğrudan başvuru üzerinde etki ve sonuçlarını gösterdiği, nitekim anılan karar gereğince söz konusu ihalenin idare tarafından iptal edildiği ve başvuru üzerine ihale konusu taşınmazdan tahliye edildiği görülmektedir. Bu itibarla başvuru üzerine

sonucundan doğrudan etkilendiği bir idari davanın ilk derece mahkemesince yürütülen yargılama sürecine başvurusunun katılımının sağlanmaması nedeniyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

47. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

48. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

49. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığı belirlenmesi gerekir.

50. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, § 52).

51. Üçüncü kişilerin kendi menfaatlerini etkileyen bir davaya katılmaları için belli koşullar ve usul kurallarının öngörülmesi, bu koşullar ve kurallar davaya katılmayı imkânsız kılmadığı ya da aşırı derecede zorlaştırmadığı sürece mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ancak yargı merciince bu koşul ve kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması sonucunda kendilerini etkileyen uyuşmazlıklarda menfaatlerini korumak isteyen kişilerin davaya katılmalarına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir. Bu nedenle mahkemelerin bu koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğini irdelerken ve usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek nitelikte yorum ve değerlendirmelerden kaçınmaları gerekir.

i. Kanunilik

52. 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesinde davanın ihbarının mahkeme tarafından resen yapılacağı belirtilmiştir. Anılan düzenlemenin davanın üçüncü kişiye ihbar edilip edilmemesi noktasında yargı merciine tanınan takdir yetkisini de bünyesinde barındırdığı anlaşılmaktadır. Somut olayda ilk derece mahkemesinin takdir yetkisini davanın başvurusuya ihbar edilmemesi yönünde kullanması sonucu başvurusunun ilk derece mahkemesindeki yargılama sürecine katılmadığı görülmektedir. Mahkemenin söz konusu uygulamasının 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesine dayandığı dikkate alındığında başvurusunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

53. Anayasa'nın 36. maddesinde hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu

kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemenin, hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2015/96, K.2016/9, 10/2/2016, § 10).

54. Davanın ihbarı, bireyin tarafı olmadığı ancak sonucu itibarıyla menfaatlerini etkileyen bir davadan müdahale ve diğer yollarla haklarını kullanabilmesine imkân tanımak amacıyla haberdar edilmesini temin eden bir usul hukuku müessesesidir. Ancak yargılamaların makul süre içinde, düzenli bir şekilde ve gereksiz gider yapılmadan yürütülmesini temin etmek ve bu suretle usul ekonomisi ilkesini gerçekleştirmek düşüncesiyle davanın ihbarı belli koşullara ve usul kurallarına bağlanmıştır. Yargılama usullerinin belirlenmesinde usul ekonomisinin gözetilmesi ve bu suretle iyi adalet yönetiminin sağlanması Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biridir. Dolayısıyla usul ekonomisi ve iyi adalet yönetimi ilkeleri gözetilerek davanın ihbarının belli koşullara ve usul kurallarına bağlanması mümkündür.

55. Bununla birlikte bireylerin üçüncü şahıslarca açılan ancak sonucu itibarıyla menfaatlerini etkileyen bir davada iddia ve savunmalarını dile getirebilmelerinin de mahkemeye erişim hakkının bir gereği olduğu gözden uzak tutulmamalıdır (bkz. § 44). Böyle bir durumda kamu otoritelerinin usul ekonomisindeki kamu yararı ile bireylerin mahkemeye erişim hakkından yararlanmalarındaki bireysel yarar arasında makul bir denge gözetmeleri beklenir. Bireyin mahkemeye erişimindeki bireysel yararının açık bir biçimde baskın olduğu hâllerde usul ekonomisi gerekçesiyle mahkemeye erişimin kısıtlanmasının meşru bir amaç taşıdığı hususu tartışmalı hâle gelebilir. Diğer bir ifadeyle bu gibi hâllerde Anayasa'nın 2. maddesinin mahkemeye erişim hakkının sınırlandırılmasına izin verdiğinin söylenmesi mümkün olmayabilir.

56. Somut olayda ihalenin iptalinin başvurusunun menfaatini doğrudan etkilediği dikkate alındığında davanın başvurucuya ihbar edilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalede usul ekonomisinin sağlanmasındaki kamusal yararın başvurusunun davaya katılmasındaki bireysel yararının görmezden gelinmesini gerektirecek önem ve ağırlıkta olduğu hususunda ciddi kuşku oluşmaktadır. Bu nedenle meşru amacın varlığının aşağıda müdahalenin ölçülülüğüyle birlikte ele alınmasının daha uygun olacağı değerlendirilmiştir.

iii. Ölçülülük

57. Ölçülülük ilkesi “elverişlilik”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “Elverişlilik” öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, “gereklilik” ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, “orantılılık” ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2015/101, 12/11/2015; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

58. Ölçülülüğün üçüncü alt ilkesi olan orantılılık, kamu yararının korunması ile bireyin hak ve özgürlükleri arasında adil bir dengenin sağlanmasını gerektirmektedir. Öngörülen tedbirin bireyi olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. Bu itibarla, uygulanan tedbirle başvuruculara aşırı ve orantsız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

59. 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesinde üçüncü şahısların davaya katılması ve davanın ihbarı konularında Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun uygulanacağı belirtilmiş ancak davanın ihbarının mahkeme tarafından resen yapılması öngörülmüştür. 6100 sayılı Kanun'un 66. maddesinde de üçüncü kişinin davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla tahkikat sona erinceye kadar ferî müdahil olarak davada yer alabileceği kurala bağlanmıştır. İdarenin işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluk denetiminin yapıldığı idari yargıda görülmekte olan davalar yönünden de uyuşmazlık konusu üzerinde hak iddia eden ya da davanın taraflarından birinin davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan üçüncü kişilerin davaya sadece şeklen değil etkili bir şekilde katılımının sağlanması, adil yargılanma hakkının güvencelerinin sağlanabilmesi için önemli bir müessesedir. Bu hakkın kullanılabilmesinin usul hukuku açısından en önemli sonucu ise davada verilecek karardan menfaatinin doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenecek olması sebebiyle davaya katılmakta hukuki yararı bulunan üçüncü kişilerin davadan haberdar edilmesinin gerekli olmasıdır.

60. Bu noktada 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesinde yer verilen ve davanın ihbarının mahkeme tarafından resen yapılmasını öngören düzenlemeye, idari yargı merciinin bakmakta olduğu bir idari davayı ilgili tüm kişilere resen bildirmesinin zorunlu olduğu şeklinde bir anlam yüklenemeyeceğini belirtmek gerekir. Dolayısıyla davanın sonucundan etkilenme ihtimali bulunan üçüncü kişilere kendi hakları ile bağlantılı olarak mahkeme huzurunda argümanlarını öne sürebilmeleri amacıyla getirilen ihbar müessesesine ilişkin usul hükümlerinin işletilmesindeki takdir yetkisi derece mahkemelerine aittir. Bu bağlamda her bir somut olayın özel koşullarında üçüncü kişinin davanın sonucundan etkilenip etkilenmeyeceğini ve davaya katılmasında hukuki yararı bulunup bulunmadığını değerlendirmek esasen derece mahkemelerinin görevidir. Derece mahkemesinin ihbar müessesesinin işletilip işletilmemesindeki takdirini denetlemek; bu takdir yetkisinin kullanılmasında başvurucunun hak ve yükümlülüklerini doğrudan etkilediği, dolayısıyla davaya katılmakta hukuki yararı bulunduğu çok açık olan bir ihtilaf konusundaki argümanlarını ortaya koyma imkânından yoksun bırakılarak yargılamanın hakkaniyetine halel getirecek nitelikte bir yaklaşım sergilendiğine dair bir bulguya rastlanmadığı sürece Anayasa Mahkemesinin görevi olmayacaktır.

61. Bireysel başvuruya dayanak davanın konusu ve uyuşmazlığın niteliği dikkate alındığında başvurucunun belirtilen davanın sonucundan doğrudan etkileneceği, bu itibarla davaya katılmasında hukuki yararının bulunduğu ilk bakışta ve çok açık bir şekilde görülmektedir. Ancak başvurucu, davanın kendisine ihbar edilmemesi nedeniyle ilk derece mahkemesindeki yargılamaya sürecine katılmamış; uyuşmazlığın esasına ilişkin ve sonuca etkili olduğunu düşündüğü hususlarda görüşlerini dile getirme ve iddialarını ispata yönelik deliller sunabilme fırsatı bulamamıştır.

62. Bununla birlikte temyiz aşamasında başvurucu, müdahale talebinde bulunmuş ve Danıştay davanın bulunduğu noktadan itibaren müdahale istemini kabul

etmiş; bu suretle davaya katılmıştır. Öte yandan başvuruçunun müdahale dilekçesinde dile getirdiği, uyuşmazlık konusu edilen ihalenin iptalini gerektirecek herhangi bir hukuka aykırılık unsuru bulunmadığıyla ilgili tüm hususların davalı konumundaki idare tarafından hem ilk derece mahkemesindeki yargılama sırasında savunma dilekçesinde hem de Danıştaya sunulan temyiz dilekçesinde ileri sürülmüş olduğu görülmektedir. Dolayısıyla gerek ilk derece mahkemesinin delilleri değerlendirme sürecinde gerekse Danıştayın söz konusu kararın temyiz denetimini gerçekleştirdiği süreçte belirtilen hususlara vâkıf olduğu ve bu suretle bir sonuca ulaştığı anlaşılmaktadır. Bir başka ifadeyle başvuruçunun müdahale dilekçesinde, menfaatlerinin örtüştüğü davalı idare tarafından yargılama sürecinde ileri sürülmemiş ve ilk derece mahkemesi kararındaki değerlendirmelere ilave bir değerlendirme/inceleme yapılmasını gerektirecek herhangi bir hususa yer vermediği tespit edilmiştir.

63. Bu durumda ilk derece mahkemesinin 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesindeki davanın ihbarına ilişkin usul hükümlerini yerine getirmemiş olmasının somut olayın özel koşullarında başvuruçuya aşırı ve katlanılamaz bir külfet yüklediği, bu sebeple başvuruçunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olduğu anlaşılmıştır.

64. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine karar vermek gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının **İHLAL EDİLMEDİĞİNE**,

C. Yargılama giderlerinin başvuruçusu üzerinde **BIRAKILMASINA**,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE**
26/12/2017 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ